

Asia: VN/3781/2024

Kuulemiskierros selontekoluonnoksesta aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan kokonaisuudesta ja lainsäädännöstä

1. Aluekehittämisen tavoitteet

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat aluekehittämisen määritelmään ja tavoitteisiin liittyen relevantteja?

Johtopäätöksissä on todettu, että aluekehittämisen keskiöön ovat uusina teemoina nousseet turvallisuus ja varautuminen. Koko Suomen asema EU:n itäisenä rajavaltiona nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa on merkittävä. Itäisen Suomen kannalta tärkeää on alueiden pitäminen asuttuna ja elinvoimaisena. Myös länsirajan merkitys on nykyisessä maailmantilanteessa korostunut, ja uudeksi tavoitteeksi tulisi nostaa rajaliikenteen kehittäminen ja sujuvoittaminen sekä yleensäkin huoltovarmuuden lisääminen.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

2. Viranomaiset ja niiden roolit sekä aluekehittämisen muut toimijat

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat viranomaisten rooleihin liittyen relevantteja?

Tuleville Elinvoimakeskukselle on määritelty laissa selkeämpi aluekehittämisen vastuu pk-yritysten neuvonta-, aktivointi- ja palveluohjaustehtävissä, TF-verkostojen johtamistehtävissä, alueellinen pk-yritystoiminnan edistämiseen liittyvässä ekosysteemytyössä sekä työelämän laadun kehittämisessä.

Ely-keskusten ja liittojen tehtävänjakoa olisi hyvä terävöittää ja päällekkäisyyksiä karsia pois tulevilla ohjelmakaudella. Esimerkiksi ympäristöön ja luonnonvaroihin liittyvät EAKR kehittämis- ja investointihankkeet on rahoituslaissa määritelty ELY-keskuksen tehtäväksi, mutta siitä huolimatta maakuntaliitot voivat rahoittaa joskus samankaltaista toimintaa.

Menettelyt kaksinkertaisen rahoituksen poissulkemiseksi pitäisi rakentaa tekoälyyn pohjautuen eikä niinkään manuaaliseen tarkasteluun. Samoin de minimis -kertymän tarkastus tulisi pohjautua tekoälyyn.

Omantuotannon hankkeiden minimointi on perusteltua tulevaisuudessakin. JTFstä rahoitetun Turvetuotantoalueiden ennallistamisen ja turvetuotantoalueiden alapuolisten vesistöjen kunnostamishanke voi edistää merkittävästi JTF-ohjelman onnistumista. Myös alueilla, joissa hanketoimijoita on vähemmän, omantuotannon hankkeet ovat hyvin perusteltuja.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

3. Ohjelmatyö ja yhteistyömenettelyt

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat ohjelmatyöhön ja yhteistyömenettelyihin liittyen relevantteja?

Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskus ymmärtää valtion näkökulman varojen muuttamisesta kesken ohjelmakauden, mutta välittävänä viranomaisena näkee tämän olevan erittäin haasteellinen etenkin sellaisten hankkeiden rahoituksen kannalta, jotka sidotaan useammassa erässä ja useamman vuoden kehyksestä. Kaiken kaikkiaan välittävän viranomaisen toiminnan suunnittelu vaikeutuisi merkittävästi. Tähän mennessä varoja on siirretty tarpeen mukaan oman alueen sisällä, jolloin ohjelma on saatu toteutettua parhaalla mahdollisella tavalla.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

4. Tukimenettelyt, tukikelpoisuus ja kustannusmallit

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat tukimenettelyihin, tukikelpoisuuteen ja kustannusmalleihin liittyen relevantteja?

Sivulla 79 mainitaan, että valtakunnallisten teemojen toimeenpano ei välttämättä sitouta yhtä hyvin, kuin alueiden toimeenpanevat hankkeet. Huomioitavaa on että, myös valtakunnalliset hankkeet toimenpannaan alueilla, mutta ne eivät rajoitu ainoastaan yhden maakunnan alueelle. Hanketoteuttajien ja kohderyhmien sitoutuminen valtakunnallisiin hankkeisiin ei ole heikompaa kuin alueellisiin hankkeisiin. Erot ovat hanke- tai sisältökohtaisia.

Alueelliset ja valtakunnalliset hankkeet täydentävät toisiaan. Johtopäätökset s.79 ovat perusteltuja.

EAKR-varojen jakautuminen kuuteen erityistavoitteeseen on haasteellinen ohjelmakauden onnistuneen toteuttamisen kannalta. Vaikka määrärahoja olisi runsaasti, niin silti isojen ja merkittävien hankkeiden rahoittaminen on määrärahojen pilkkoutumisen takia haasteellista.

Hakemukset eivät kohdennu määrärahojen mukaisesti, joten määrärahoja voi olla jäljellä ja samoin hyviä hakemuksia, mutta niitä ei voida silti rahoittaa.

Palkkojen pseudonymisointi on haasteellista palkkojen päällekkäisyyden tarkastamisen ja palkkojen tosiasiallisen tason tarkastamisen näkökulmista. Pakotteiden kiertäminen myös mahdollistuu.

Kuluvalle ohjelmakaudelle asetettuun yksinkertaistamisen ja hallinnollisen taakan vähentämisen tavoitteisiin ei ole tähän mennessä päästy maksatuksen, tuen myöntämisen eikä asiakkaan näkökulmasta.

Digitaalisessa tukimenettelyssä prosesseja olisi tullut automatisoida nykyistä enemmän ja yksinkertaistaa esim. Rahoitustaulukoita sekä karsia päällekkäisyyksiä. Eura2021 -järjestelmässä tulisi olla dynaamisuutta tukimuodon perusteella. Lakipykälät tulisi olla näkyvissä kysymysten asettelussa hakemusten käsittelijöille. Hallintoviranomaisen tulisi ottaa välittävät viranomaiset mukaan järjestelmän suunnitteluvaiheeseen.

Ohjelman keskeneräisyys on haitannut hankkeiden toteutusta ja maksatuksen viivästyminen on aiheuttanut haittaa etenkin yrityksille ja pienille yhdistyksille.

Tosiasiallinen palkkamalli yrityshankkeissa on poistanut maksatuksessa tuntikirjausten tarkastelun, mutta osa-aikaisten palkkojen osalta toteutuksessa on ilmennyt melko paljon haasteita. Hankkeiden laadullinen raportointi on ollut osittain puutteellista ja niihin on jouduttu pyytämään paljon lisätietoja.

Kertakorvaushankkeiden merkittävin haaste on niiden hallinnollinen taakka suhteessa hankkeiden pieneen kokoon. Hakijat eivät ole hahmottaneet kulujen kohdentamista tuotoksiin ja erityisesti palkkojen osittainen hylkääminen ja kohdentaminen tuotoksille on vaatinut rahoittajalta merkittävää työpanosta. Flat raten poistaminen yksinkertaistasi tuotosten kulujen laskentaa. Samoin mahdollisuus estää palkkojen hakeminen yksinkertaistaisi ao. tukimuotoa. Petoksen mahdollisuus on suurempi tässä tukimuodossa.

Ohjelmakauden arvioinnissa erityisesti pk-yritysten kasvun vauhdittumisessa tulee huomioida myös maailmantaloudessa tapahtuneet muutokset. Kasvua ei ole useinkaan nähtävissä heti hankkeen maksatusvaiheessa, vaan ne nousevat esiin vasta myöhemmässä vaiheessa.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

5. Lainsäädännön kokonaisuus

Onko selonteon tarkastelu aluekehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan lainsäädännön kokonaisuudesta tasapainoinen ja relevantti?

-

Puuttuuko kokonaisuudesta jokin näkökulma, joka tulisi lisätä?

-

6. Muut täydennystarpeet

Muut täydennystarpeet?

Tarkastelussa on vahva hallintonäkökulma ja tarkastelussa olisi voitu ottaa paremmin huomioon myös asiakasnäkökulma.

Sivulla 116 todetaan, että osaamisessa on kehitetty toimia, jotka kuuluisivat oppilaitosten normaaliin toimintaan. Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskus on kiinnittänyt erityistä huomiota, ettei myönnä rahoitusta organisaatioiden normaaliin toimintaan.

Pulkkinen Anne
Pohjois-Pohjanmaan ELY